УДК 811’161.2
DOI: https://doi.org/10.18524/2414-0627.2023.30.283837

А. П. Романченко,
д-р філол. наук, проф.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців;
А. Е. Андронатій,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
магістрантка кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

ГОВІРКОВА СПЕЦИФІКА ГУСТАТИВІВ

У статті розглянуто густативи на позначення різних страв, зафіксовані в говірках двох населених пунктах (Арбузинка й Костянтинівка) Арбузинського району Миколаївської області, що належать до західностепової групи говірок степового говору південно-східного наріччя української мови. Вони є невід’ємним складником української діалектної картини світу, утворюють певну систему, сформовану на базі успадкованої та запозиченої лексики. Авторками запропоновано семантичний та етимологічний аналіз указаного фрагменту цієї системи.

Мета дослідження – заналізувати лексико-семантичні особливості густативів на позначення гарячих традиційних страв та страв рослинного й тваринного походження, поширених у говірках населених пунктів Арбузинка та Костянтинівка Арбузинського району Миколаївської області. Об’єктом дослідження обрано говіркові густативи, а предметом є їхня семантична й етимологічна характеристика. Джерельною базою спостереження послугували польові записи говіркового мовлення, зібрані 2019 року за спеціально укладеним питальником.

Вивчено лексико-граматичні групи «Гарячі традиційні страви» «Страви тваринного і рослинного походження», що є складниками лексико-семантичного поля «Назви їжі». Розглянуто говіркову лексику на позначення перший і других страв, а також страв із м’ясом та салом. Досліджено лексико-семантичні особливості густативів, висвітлено їхню етимологію. Здійснено порівняльний аналіз діалектної лексики двох населених пунктів. Визначено спільне й відмінне говіркової лексики та літературної норми.

Густативи в говірках досліджених населених пунктів здебільшого збігаються з лексемами, відомими українській літературній мові, за семантикою, проте відрізняються фонетично. Спостерігаються семантичні відмінності й неоднакова ареальна поведінка назв страв у говірках одного району. Перспективу подальших досліджень убачаємо в розширенні емпіричної бази української діалектології та введенні до наукового обігу нових назв їжі та напоїв, поширених у західностепових говірках.

Ключові слова: лексема, семема, говіркова лексика, лексика на позначення їжі та питва, густативи, етимологія, населений пункт, діалектна картина світу.

A. P. Romanchenko,
ScD in Philology, Professor,
Odesa National University named after I. I. Mechnikov,
Ukrainian Language and Foreigners' Language Training Department Professor;
A. E. Andronatii,
Odesa National University named after I. I. Mechnikov,
Ukrainian Language and Foreigners' Language Training Department Master studen

DIALECT SPECIFICITY OF GUSTATIVES

The article deals with gustatives for various dishes detected in the dialects of the two settlements (Arbuzynka and Kostiantynivka) of Arbuzynka district, Mykolaiv region. They belong to the Western Steppe group (the steppe dialect) of the southeastern supradialect of the Ukrainian language. Glutonyms are an integral part of the Ukrainian dialectical worldview, they form a certain system on the basis of inherited and borrowed vocabulary. A semantic and etymological analysis of the specified fragment of this system is offered.

The purpose of the research is to analyze the lexical-semantic peculiarities of gustatives for hot traditional dishes and dishes of vegetable and animal origin, which are common in the dialects of the settlements of Arbuzynka and Kostiantynivka, Arbuzynka district, Mykolaiv region. The source base of the research was field recordings of speech, collected in 2019 according to a specially compiled questionnaire. Twenty recipients took part in the survey.

The lexical-semantic group "Hot traditional dishes" and lexical-semantic group "Dishes of animal and vegetable origin", which are components of the lexical-semantic field "Names of food", were studied. The dialect vocabulary for designation of first and second dishes, as well as dishes with meat and lard is considered. The lexical-semantic peculiarities of gustatives are studied and their etymology is highlighted. A comparative analysis of the dialect vocabulary of two settlements was carried out. The common and distinctive features of dialect vocabulary and literary norm are determined.

Gustatives in the dialects of the studied settlements mostly coincide with the lexemes known to the Ukrainian literary language in terms of semantics, but differ phonetically. There are semantic differences and unequal areal behavior of dish names in dialects of the same district. The prospect of further research is in the expansion of the empirical base of Ukrainian dialectology and in the introduction into scientific circulation of new names of food and drinks common in Western Steppe dialects.

Key words: lexeme, sememe, dialect vocabulary, vocabulary for foods and drinks, gustatives, etymology, settlement, dialectical worldview.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Неодмінним складником діалектної картини світу є лексеми на позначення різноманітних страв. Кулінарна лексика засвідчує тісний зв'язок із культурою й світоглядом діалектоносіїв. Дослідження говіркової лексики, яка відтворює архетипні уявлення нації, ілюструє наша-

рування культур та епох, зміни в побуті українського народу, що й зумовлює *актуальність* нашої розвідки.

Номінації продуктів харчування опрацьовано в низці наукових і науково-популярних праць, зокрема в розвідках В. Німчука, В. Горобця, В. Карпової, О. Перлюка, А. Поповського, В. Супруненка, І. Чепіги, С. Яценка та ін. Дослідженню говіркових найменувань їжі присвятили студії М. Бігусяк, Л. Борис, Е. Ґоца, Й. Дзендзелівський, В. Дроботенко, Я. Закревська, Г. Мазур, М. Тимченко, Є. Турчин, Т. Тищенко, І. Шматко та ін. До опису західностепових говірок степового говору південно-східного наріччя української мови зверталися П. Гриценко, В. Дроздовський, Ф. Жилко, А. Колесников, В. Пачева, Г. Пелих, С. Поліщук, Т. Шевченко та ін. Однак поки що спорадично опрацьовано структурну організацію й географію густативів у західностепових говірках.

Аналіз досліджень проблеми. Лексика кулінарної сфери доволі часто привертає увагу українських дослідників, оскільки вона здавна функціює в українській мові [Яценко]. Л. Борис заналізувала тематичну групу лексики на позначення їжі та напоїв у буковинських говірках. Дослідниця розглянула теоретичні й методологічні засади вивчення динаміки народної кулінарної термінології, описала динаміку назв за біологічною характеристикою продукту, звернувши увагу на назви страв рослинного походження, назви овочевих страв, страв тваринного походження, гарячих м'ясних страв [1].

В. Різник дослідила назви їжі в діалектному суміжжі, зокрема назви буденних та обрядових страв. Вона зосередила увагу на загальних назвах, на значеннях конкретних густативів, мотивації назв, їхній етимології [6, с. 89-144]. Наприклад, видові назви супу позначають аналітичні конструкції, мотивовані основним компонентом страви: суп із квасолею, суп із горохом, суп із гречаною крупою, суп із рисом, суп із перловою крупою, суп із капустою, суп із помідорами, суп із локшиною тощо, що реалізуються в різних діалектних формах [6, с. 93-94].

Структурну організацію й семантику густативів у східноподільських говірках, способи та засоби номінації, а також просторову поведінку таких лексем висвітлив О. Оскирко. Він схарактеризував такі лексико-семантичні групи, як назви їжі тваринного походження та назви їжі рослинного походження, у межах яких описано лексико-семантичні мікрогрупи (молоко й молокопродукти, м'ясо й страви з нього, тваринні жири; крупи і страви з них, страви з борошна, страви з картоплі, рослинні жири, рідкі страви). Окремо дослідник розглядає й описує мікрогрупи на позначення супів та борщу, де поряд із лексемою *суп* функціюють *бульйон, суп приймацький, суп чистий, суп легенький, суп ріденький, суп бараболяний, суп з городини, суп молочний тощо* [5, с. 117-120].

Детально вивчила назви їжі у східностепових говірках Н. Загнітко, предметом дослідження якої була тематична група назв їжі та напоїв з низкою лексико-семантичних груп, із-поміж яких особливо вирізняються назви овочевих страв, назви м'ясних страв тощо [4], заналізовані з кута зору структурної організації та семантичної специфіки й ареальної характеристики. Попри це аналіз густативів, зміни в цій групі лексики мало досліджувалися й потребують пильної уваги з огляду на специфіку конкретних говірок.

У східнослобожанських говірках назви перших рідких страв студіювала М. Волошинова. Вона не лише схарактеризувала традиційні українські рідкі страви, а й простежила динаміку елементів цієї групи, указавши на розширення семантики та на архаїзацію лексем [2].

Мета дослідження – заналізувати лексико-семантичні особливості густативів на позначення гарячих традиційних страв та страв рослинного й тваринного походження, поширених у говірках смт Арбузинка й смт Костянтинівка Арбузинського району Миколаївської області.

Для досягнення мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

1) зафіксувати й затранскрибувати слова на позначення досліджуваних густативів, якими послуговуються мешканці селищ Арбузинка й Костянтинівка;

2) схарактеризувати лексико-семантичні особливості зафіксованих лексем, з'ясувати їхню етимологію;

3) здійснити порівняльний аналіз указаного фрагменту діалектної картини світу двох населених пунктів, визначити спільне й розбіжне говіркової лексики та літературної норми.

Об'єктом дослідження обрано говіркові густативи, а **предметом** – їхня семантична й етимологічна характеристика. **Джерельну базу** нашого дослідження становлять польові записи говіркового мовлення, зібрані 2019 року за спеціально укладеним питальником. Інформантами стали 20 мешканців указаних населених пунктів. У роботі використано такі *загальнонаукові* **методи дослідження***: аналіз*, *синтез* і *спостереження*, що дали змогу систематизувати зафіксований говірковий матеріал; *описовий метод* застосовано під час аналізу говіркового мовлення реципієнтів. Серед *спеціальних лінгвістичних методів* стали в пригоді *анкетування* й *інтерв'ювання* (для фіксації говіркового мовлення), елементи *компонентного аналізу* (структурний метод) для визначення лексико-семантичних груп (ЛСГ) та підгруп ()ЛСПГ), їхньої лексико-семантичної характеристики, *етимологічний аналіз* застосовано для з'ясування походження густативів.

Теоретична цінність дослідження полягає в поглибленні теорії номінації, у виявленні фактів спільного та відмінного між говірковою лексикою та лексикою, що відбиває літературну норму, а також у тому, що запропонований аналіз у межах досліджуваних лексем може слугувати прикладом вивчення різних груп густативів в інших говірках української мови. **Практичне значення** дослідження полягає у фіксації та введенні до наукового обігу нового фактичного матеріалу, який розширить емпіричну базу української діалектної лексикології й лінгвогеографії. Його матеріали можуть прислужитися під час укладання діалектних словників та написанні кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти різних рівнів.

Виклад основного матеріалу. Лексема 'страва' в одинадцятитомному «Словнику української мови» фіксується як *ˈйіжа, харˈч'і*. Вона фіксується з двома значеннями, першим з яких є 'приготовлені для їди продукти харчування', а другим – 'те, що їдять, вживають для харчування' [9, IX, с. 746]. ЛСГ «Гарячі традиційні страви» у

говірках Арбузинського р-ну Миколаївської обл. складається з ЛСПГ «Перші страви: рідкі страви та їхні різновиди», «Другі страви: страви з картоплі». Далі детальніше розглянемо ці ЛСПГ.

До перших страв належать рідкі страви: супи, бульйони, борщі, юшки, супи, щерби, куліші. Загальними назвами для рідких страв в обстежених говірках є такі: *р'ім'ке, р'ім'койе,* ˡ*перше,* ˡ*першуйе.* До ЛСПГ «Перші страви: рідкі страви та їхні різновиди» уналежнюємо найменування *суп,* ˡ*супчик,* ˡ*йушка*; *куˡл'їш; булˈйон,* ˡ*левеш*; *зеˡлениї* ˡ*боршч, черˡвониї* ˡ*боршч, п'іcˡниї* ˡ*боршч,* ˡ*риб'ачиї* ˡ*боршч,* поширені в говірках смт Арбузинка та Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл.

Лексему *суп* зафіксовано в словнику зі значеннями 'рідка страва, яка являє собою перев. м'ясний, рибний або грибний відвар з овочами, крупами і т. ін.; юшка' [9, IX, с. 844]. Слово *суп* не є поширеним у досліджуваному ареалі й з'явилося під впливом літературної мови. Лексема *суп* – запозичення із французької мови: фр. Soupe = суп, юшка 'походить від галлороманського suppa = приправлене', *suppare = приправляти' [3, V, с. 476]. Як у говірці смт Арбузинка Арбузинського р-ну Миколаївської обл., так і у говірці смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. семема 'суп (загальна назва)' реалізується в іменниках *суп,* ˡ*супчик,* ˡ*йушка*, що відповідає нормам української літературної мови.

Найменш популярною першою стравою в досліджуваній місцевості є куліш, його майже не готують, і рецепт цієї страви мешканцям практично не відомий. Куліш – це густий суп (звичайно з пшона), заправлений салом. Для мешканців досліджуваних говірок семема 'куліш' реалізується в іменнику *куˡл'їш,* що відповідає нормам української літературної мови та означає 'густий суп (звичайно з пшона)' [9, IV, с. 391].

Якщо говорити про 'чистий відвар з м'яса без овочів і приправ' [9, I, с. 254], то в говірці смт Арбузинка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. віддають перевагу лише назві *булˈйон,* а у говірці смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. можемо ще почути ˡ*левеш*. Спорадичне вживання лексеми *бульйон* свідчить про те, що в досліджуваному ареалі вона поширилася під впливом літературної норми. Слово запозичене із французької мови: фр. bouillon пов'язане з дієсловом bouillir = кипіти', варити' [3, I, с. 293].

Найбільш поширеною рідкою стравою, яку мешканці досліджуваної місцевості готують і в будень, і в свято, є борщ. Ця лексема пояснюється як 'рідка страва, яку варять з посічених буряків, капусти з додатком картоплі та різних приправ' [9, I, с. 222]. Таку страву в говірках позначають як ˡ*боршч, черˡвониї* ˡ*боршч, чирˡвониї* ˡ*боршч.* Звісно, назви цієї страви залежно від способу її приготування розрізняються. Для борщу, який готували в піст і заправляли олією, у досліджених місцевостях виявлено назву *п'іcˡниї* ˡ*боршч.* Борщ, що готували з молодих овочів, називають ˡ*боршч л'ітˡн'її,* а борщ, який готували на рибній юшці, – ˡ*боршч* ˡ*риб'ачиї.* Аналітичні назви з компонентом *борщ* зафіксовано й на позначення зеленого борщу, до якого замість буряків і капусти додають щавель: ˡ*боршч зеˡлениї*, ˡ*боршч зиˡлениї).* Лексему *борщ* етимологи виводять із псл. *bъršč̀ь < *bъrstjь (< *bъrst + j + ь) [3, I, с. 236].

Основу харчування мешканців досліджуваного ареалу формують страви із картоплі, тому детальніше розглянемо різновиди страв, приготовлені з картоплі. До ЛСПГ «Другі страви: страви з картоплі» уналежнюємо найменування *тоў'чена кар'топл'а, п'у'ре*, *тоў'чонка*, *'тоўканочка*, *'м'аточка, топ'тушечка, п'у'решка, трош'чена кар'тошка*, *'топтана кар'тошка*, *'м'ацкана кар'тошка, м'йата кар'тошка, тоў'качка*; *картоп'л'аники*, *деру'ни, д'раники, 'гугл'і, п'л'ац'ки*, поширені в говірках смт Арбузинка та Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл.

У говірці смт Арбузинка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. семема 'картопляне пюре' реалізується в словах та словосполученнях *тоў'чена кар'топл'а, п'у'ре*, *тоў'чонка*, *'тоўканочка*, *'м'аточка, топ'тушечка, п'у'решка.* Зі значенням '*картопляне пюре*' в обстежених говірках засвідчено слово та аналітичні назви, мотивовані дією *м'яти*. У говірці смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. поряд із вказаними назвами фіксуємо словосполучення *трош'чена кар'тошка*, *'топтана кар'тошка*, *'м'ацкана кар'тошка, м'йата кар'тошка, тоў'качка*. В українській літературній мові слово *п'у'ре* відоме зі значенням 'страва або приправа до страв, приготовлена з розім'ятих чи протертих овочів або фруктів' [9, VIII, с. 416]. Натомість значення лексеми *тоў'качик* – 'картоплю чистять, варять і обсушують, зливши воду, протирають на протиральній машині, через сито, або товчуть спеціальними товкачиками' [9, X, с. 163] – теж зафіксоване у вказаній говірці, але у фонетичних варіантах.

У дослідженому ареалі поширеною стравою є оладки з тертої картоплі. Значення 'картопляник, оладка з тертої картоплі' в обстежених говірках Арбузинського р-ну Миколаївської обл. є реалізацією слів *картоп'л'аники*, *деру'ни, д'раники, 'гугл'і, п'л'ац'ки*. Слід зауважити, що мешканці смт Арбузинка надають перевагу назвам *картоп'л'аники*, *деру'ни*, а мешканці смт Костянтинівка – *д'раники, 'гугл'і, п'л'ац'ки*. В українській літературній мові слова *картопляники* та *деруни* виступають абсолютними синонімами й реалізують значення 'оладки з тертої картоплі' [9, II, с. 254]. Слово *деруни* та його фонетичний варіант *дируни* виводять від дієслова *дерти* (< псл. *derti, *dъro і dъrati, dero) [3, II, с. 41].

Якщо брати до уваги вид картоплі (молода, стара) та процес її підготовки, то фіксуємо такі дієслова на позначення її обробки: *'чистити, лу'пити, об:и'рати*; *шкреб'ти, шкре'бат', шк'р'абати, скреб'тати, скреб'ти, 'терти, скаб'рит'*. Значення 'знімати, обчищати шкірку з старої картоплі' в обстежених говірках Арбузинського р-ну Миколаївської обл. є реалізацією слів *'чистити, лу'пити, об:и'рати.* Слід зауважити, що в смт Арбузинка фіксуємо це в лексемі *'чистити,* а в смт Костянтинівка – в лексемах *лу'пити, об:и'рати*. Усі ці слова є синонімами й фіксуються в одинадцятитомному словнику української мови в декількох значеннях, одним з яких є 'обчищати від шкаралупи, шкурки, лузги тощо; знімати, зрізати шкірку, оболонку, лушпайку і т. ін. з чого-небудь; знімати, зрізувати з чого-небудь верхній шар (шкаралупу, лушпиння і т. ін.); чистити, обчищати' [9, IV, с. 556; XI, с. 334; V, с. 464].

У говірці смт Арбузинка та смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. семема 'обчищати шкірку з молодої картоплі' реалізується в дієсловах

шкреб'ти, шкре'бат', шк'р'абати, скреб'тати, скреб'ти, 'терти, скаб'рит', що не відповідає нормам української літературної мови, адже в одинадцятитомному словнику української мови не знаходимо ці лексеми з таким тлумаченням. У цих місцевостях вони є локальними назвами. Лексема *теребити*, що означає 'чистити, звільняти від лушпини плоди, овочі; очищати, оббирати', фіксується в згаданому словнику [9, X, с. 84]. У говірці смт Арбузинка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. на позначення цієї семеми відзначаємо слова *шкреб'ти, шкре'бат', шк'р'абати,* у говірці ж смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. поряд із названими словами фіксуємо дієслова *скреб'тати, скреб'ти, 'терти, скаб'рит'*.

Здебільшого густативи на позначення других страв збігаються з назвами, відомими українській літературній мові, проте значення деяких слів, поширених у вказаних населених пунктах, відрізняються від значень, поданих у лексикографічних працях, певним смисловим навантаженням і ширшою сферою застосування.

Отже, говіркова лексика на позначення других страв, зокрема страв із картоплі, зафіксована в говірках смт Арбузинка та Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл., є цінним джерелом поповнення словникового складу лінгвістичних і етнографічних матеріалів.

ЛСГ «Страви тваринного і рослинного походження» складається з таких ЛСПГ «Страви тваринного походження: страви з м'яса», «Страви тваринного походження: сало і страви з салом» та «Страви рослинного походження: страви з кукурудзяного борошна». Густативи за біологічною природою продукту, репрезентовані номінаціями рослинної та тваринної їжі, становлять розгалужену та багаторівневу мікросистему. Назви рослинної їжі репрезентують номінації страв із зернових та овочевих, а назви тваринної їжі – номінації молочних продуктів та гарячих м'ясних страв.

До ЛСПГ «Страви тваринного походження: страви з м'яса» уналежнюємо густативи *'студен', холо'дец'*, *хо'лоднойе*; *кро'в'анка*, *кроў'йанка, 'кишка,* поширені в говірках смт Арбузинка та Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. У говірці смт Арбузинка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. семема 'холодець' реалізується в іменниках *'студен', холо'дец'.* Зі значенням *холодець* в обстежених говірках засвідчено слово та аналітичні назви, мотивовані дією *студити, холодити*. У говірці смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. поряд із вказаними назвами фіксуємо іменники: *'студен', холо'дец'*, *хо'лоднойе*. В українській літературній мові слово *холо'дец'* відоме зі значенням 'драглиста страва, яку одержують при охолодженні м'ясного або рибного відвару з подрібненими шматочками м'яса чи риби' [9, XI, с. 115].

У дослідженому ареалі поширеною стравою є кров'янка. Значення 'домашня кров'яна ковбаса' в обстежених говірках Арбузинського р-ну Миколаївської обл. є реалізацією слів *кро'в'анка*, *кроў'йанка, 'кишка*. Зауважимо, що мешканці смт Арбузинка надають перевагу назвам *кроў'йанка*, а мешканці смт Костянтинівка – *кро'в'анка, 'кишка*. В українській літературній мові слово *кров'янка* реалізує значення 'кров'яна ковбаса' [9, IV, с. 362].

Лексема *сало, що* реалізується в семемі 'відокремлений від м'яса підшкірний свинячий жир, що зберігається солоним і вживається сирим, смаженим чи вареним' [9, IX, с. 18], має давнє походження: псл. *sadlo, пов'язане з *saditi 'садити, сідати' [3, V, 169]. До ЛСПГ «Страви тваринного походження: сало і страви з салом» уналежнюємо слова та словосполучення *шквар'ки*, *шквар'ки, ошк'варок*, *'вишкварка*; *жир*, *'сало, маст', соло'нина*; *'смалец'*, *нут'р'ак*, збережені в мовленні жителів смт Арбузинка та Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. У заналізованих говірках значення 'сало' є реалізацією найменувань *жир*, *'сало, маст', соло'нина.* Слід зауважити, що жителі смт Арбузинка надають перевагу назвам *жир*, *'сало*, а мешканці смт Костянтинівка – *маст', соло'нина*.

У говірці смт Арбузинка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. семема 'шкварка, піджарений чи вижарений кусочок сала' реалізується в назвах *ошк'варок*, *'вишкварка*. У говірці смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. поряд із вказаними назвами функціюють іменники *шквар'ки*, *шквар'ки.* Згідно з даними «Словника української мови» лексема *шкварки* реалізує семему 'підсмажений шматок сала, з якого частково витопився жир' [9, XI, с. 473]. Зі значенням 'смалець, жир, витоплений із свинячого здору, сала' та його різновиди, функціюють густативи *'смалец'*, *нут'р'ак*, де *смалець* має значення 'жир, витоплений із свинячого здору' [9, IX, с. 394].

У кінці XIX – початку XX ст. у сільському господарстві з-поміж злакових культур особливе місце посіла кукурудза. Слово *кукурудза* пов'язують із коренем *kukur- 'щось розчепірене' і споріднене з слц. kukurjav 'кучерявий' [3, III, 131]. У говірці смт Арбузинка та смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. семема 'мамалига, каша з кукурудзяного борошна' реалізується в словах: *мама'лига, то'кан*. Лексема *мамалига*, що означає 'густа каша з кукурудзяного борошна', фіксується в згаданому словнику [9, IV, с. 615]. У говірці смт Арбузинка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. на позначення цієї семеми відзначаємо слово *мама'лига,* а в говірці смт Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл. поряд із названими словами фіксуємо семему *то'кан*.

Висновки та перспективи дослідження. Лінгвістичний аспект опрацювання густативів охоплює етимологію, номінативні, семантичні процеси, просторову поведінку, динаміку густативної лексики та процеси взаємодії з іншими мовами. Заналізувавши досліджувані назви страв, що функціюють у говірках смт Арбузинка й Костянтинівка Арбузинського р-ну Миколаївської обл., дійшли висновку, що вони здебільшого семантично збігаються з номенами, відомими в українській літературній мові, проте відрізняються фонетично. Густативи є невід'ємним складником української діалектної картини світу, утворюють певну систему, сформовану на базі успадкованої та запозиченої лексики.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в розширенні емпіричної бази української діалектології та введенні до наукового обігу нових лексем на позначення їжі та питва, зокрема поширених у говірках смт Абузинка й смт Костянтинівка Арбузинського району Миколаївської області, що належать до західностепових говірок.

Література

1. *Борис Л. М.* Динаміка тематичної групи лексики їжі та напоїв у буковинських говірках: дис. … канд. філол. наук. Чернівці, 2015. 330 с.
2. *Волошинова М.* Назви перших рідких страв в українських східнослобожанських говірках. *Лінгвістика*. 2017. № 2 (37). С. 44-55.
3. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. Київ: Наук. думка, 1982 – 2006. Т. 1-3, 5.
4. *Загнітко Н. Г.* Назви їжі, напоїв у східностепових говірках Донеччини: автореф. дис. … канд. філол. наук. Донецьк, 2011. 19 с.
5. *Оскирко О. П.* Назви їжі та напоїв у східноподільських говірках: дис. … канд. філол. наук. Умань, 2018. 397 с.
6. *Різник В. П.* Назви їжі та кухонного начиння в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя: дис. … канд. філол. наук. Львів, 2016. 370 с.
7. Словник української мови: в 11 т. / відп. ред. І. К. Білодід. Київ: Наук. думка, 1970 – 1980. Т. 1, 2, 4, 5, 8-11.
8. *Яценко С. А.* Назви продуктів харчування, страв і напоїв в українській мові XIV – XVII ст.: автореф. дис. … канд. філол. наук. Київ, 2009. 22 с.

References

1. Borys, L. M. (2015), *Dynamics of the thematic group of food and drinks vocabulary in Bukovinian dialects: author's thesis [Dynamika tematychnoi hrupy leksyky yizhi ta napoiv u bukovynskykh hovirkakh: dys. … kand. filol. nauk],* Chernivtsi, 330 p.
2. Voloshynova, M. (2017), *The Names of the First Liquid Dishes in the Ukrainian Eastern Slobodian Dialects [Nazvy pershykh ridkykh strav v ukrainskykh skhidnoslobozhanskykh hovirkakh],* Linhvistyka, № 2 (37), pp. 44-55.
3. (1982-2006), *Etymological dictionary of the Ukrainian language: in 7 volumes / Editor in Chief O. S. Melnychuk [Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy: v 7 t. / hol. red. O. S. Melnychuk], N*auk. dumka, Kyiv, Vol. 1-3, 5.
4. Zahnitko, N. H. (2011), *Names of food and drinks in eastern steppe dialects of Donetsk region: author's thesis [Nazvy yizhi, napoiv u skhidnostepovykh hovirkakh Donechchyny: avtoref. dys. … kand. filol. nauk],* Donetsk, 19 p.
5. Oskyrko, O. P. (2018), *Food and drinks nominations in the Eastern Podillia dialects: author's thesis [Nazvy yizhi ta napoiv u skhidnopodilskykh hovirkakh: dys. … kand. filol. nauk],* Uman, 397 p.
6. Riznyk, V. P. (2016), *The names of foodstuffs and kitchen utensils in the Ukrainian dialects of the San-Dniester region: author's thesis [Nazvy yizhi ta kukhonnoho nachynnia v hovirkakh nadsiansko-naddnistrianskoho sumizhzhia: dys. … kand. filol. nauk],* Lviv, 370 p.
7. (1970-1980), *Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes / responsible editor. I. K. Bilodid [Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. / vidp. red. I. K. Bilodid],* Nauk. dumka, Kyiv, Vol. 1, 2, 4, 5, 8-11.
8. Yatsenko, S. A. (2009), *Names of food products, dishes and drinks in the Ukrainian language of the 14th - 17th centuries.: author's thesis [Nazvy produktiv kharchuvannia, strav i napoiv v ukrainskii movi XIV – XVII st.: avtoref. dys. … kand. filol. nauk],* Kyiv, 22 p.